

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра інформаційних систем та технологій

Лабораторна робота № 5
Технології розроблення програмного забезпечення
«Патерни проектування.»
Тема: IRC-Клієнт

Виконала:
студентка групи ІА-32
Красоха В.О.

Перевірив:
Мягкий М.Ю.

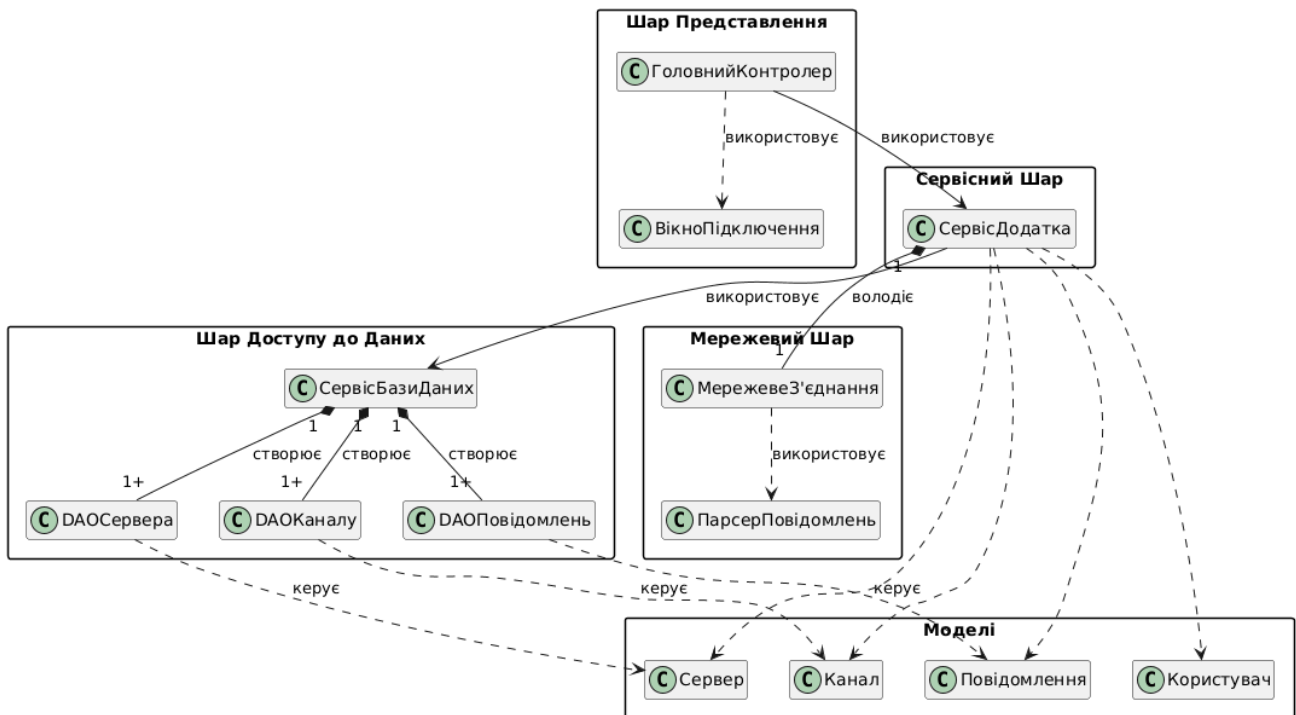
Київ 2025

Тема: Патерни проектування.

Мета: Вивчити структуру шаблонів «Adapter», «Builder», «Command», «Chain of responsibility», «Prototype» та навчитися застосовувати їх в реалізації програмної системи.

Хід роботи

Діаграма класів:

Шаблон Command (Команда)

Це основний патерн, на якому базується взаємодія користувача з IRC-сервером. На діаграмі послідовностей та діаграмі прецедентів чітко видно блок «Надіслати команду». Коли користувач вводить у чат текст, що починається з / (наприклад, /join, /list, /part), MainController не виконує ці дії сам. Він передає «команду» до IRCService, який інкапсулює параметри запиту та відправляє їх на сервер. Це використовується для відокремлення відправника запиту (користувача) від виконавця (IRC-сервера).

Шаблон Prototype (Прототип)

Цей шаблон використовується у моделях даних проєкту. Цей шаблон знаходиться у структурі класів моделей, таких як Message або Server. Коли

отримується повідомлення з бази даних або мережі, часто потрібно створити копію об'єкта для відображення в різних вікнах чату або для пересилання. Замість створення нового об'єкта "з нуля", використовується метод `clone()` (інтерфейс `Cloneable` у Java), що дозволяє копіювати існуючий екземпляр класу `Message`. Це використовується для економії ресурсів при створенні складних об'єктів шляхом їх копіювання.

Шаблон Chain of Responsibility (Ланцюжок відповідальності)

Він реалізований у логіці обробки (парсингу) вхідних рядків від сервера. Знаходиться у компоненті `MessageParser` (на діаграмі класів він позначений у мережевому шарі). Коли від сервера приходить рядок тексту, система пропускає його через ряд обробників (або умов `if-else`). Кожен обробник перевіряє: "Це приватне повідомлення? Це список каналів? Це помилка доступу?". Якщо обробник впізнає команду, він її обробляє, якщо ні — передає далі за ланцюжком. Це використовується для уникнення жорсткої прив'язки відправника запиту до його отримувача.

Доданий код в проєкті:

IRCCConnection.java:

```
package org.ircclient.network;

import java.io.*;
import java.net.Socket;
import java.util.concurrent.ExecutorService;
import java.util.concurrent.Executors;
import java.util.function.Consumer;

public class IRCCConnection {
    private Socket socket;
    private BufferedReader reader;
    private BufferedWriter writer;
    private ExecutorService executorService;
    private boolean connected = false;
    private Consumer<IRCMessage> messageHandler;

    public void connect(String host, int port) throws IOException {
        if (connected) {
            disconnect();
        }

        socket = new Socket(host, port);
        reader = new BufferedReader(new InputStreamReader(socket.getInputStream()));
        writer = new BufferedWriter(new OutputStreamWriter(socket.getOutputStream()));
        connected = true;
    }
}
```

```
    executorService = Executors.newSingleThreadExecutor();
    executorService.submit(this::readLoop);
}

public void disconnect() {
    connected = false;
    try {
        if (socket != null && !socket.isClosed()) {
            socket.close();
        }
    } catch (IOException e) {
        e.printStackTrace();
    }

    if (executorService != null) {
        executorService.shutdown();
    }
}

public void sendCommand(String command) throws IOException {
    if (!connected || writer == null) {
        throw new IOException("Не підключено до сервера");
    }

    writer.write(command + "\r\n");
    writer.flush();
}

public void sendNick(String nickname) throws IOException {
    sendCommand("NICK " + nickname);
}

public void sendUser(String username, String realName) throws IOException {
    sendCommand("USER " + username + " 0 * :" + realName);
}

public void sendJoin(String channel) throws IOException {
    if (!channel.startsWith("#")) {
        channel = "#" + channel;
    }
    sendCommand("JOIN " + channel);
}

public void sendPart(String channel) throws IOException {
    sendCommand("PART " + channel);
}

public void sendPrivmsg(String target, String message) throws IOException {
    sendCommand("PRIVMSG " + target + " :" + message);
}

public void sendWhois(String nickname) throws IOException {
    sendCommand("WHOIS " + nickname);
}

public void sendList() throws IOException {
    sendCommand("LIST");
}

public void sendTopic(String channel, String topic) throws IOException {
    if (topic != null && !topic.isEmpty()) {
        sendCommand("TOPIC " + channel + " :" + topic);
    }
}
```

```

    } else {
        sendCommand("TOPIC " + channel);
    }
}

public void sendPong(String server) throws IOException {
    sendCommand("PONG :" + server);
}

private void readLoop() {
    try {
        String line;
        while (connected && (line = reader.readLine()) != null) {
            IRCMessage message = IRCMessageParser.parse(line);
            if (message != null && messageHandler != null) {
                messageHandler.accept(message);
            }
        }
    } catch (IOException e) {
        if (connected) {
            e.printStackTrace();
        }
    } finally {
        connected = false;
    }
}

public void setMessageHandler(Consumer<IRCMessage> handler) {
    this.messageHandler = handler;
}

public boolean isConnected() {
    return connected && socket != null && !socket.isClosed();
}
}

```

IRCMessage.java:

```

package org.ircclient.network;

public class IRCMessage {
    private final String prefix;
    private final String command;
    private final String[] params;
    private final String rawLine;

    public IRCMessage(String prefix, String command, String[] params, String rawLine) {
        this.prefix = prefix;
        this.command = command;
        this.params = params != null ? params : new String[0];
        this.rawLine = rawLine;
    }

    public String getPrefix() {
        return prefix;
    }

    public String getCommand() {
        return command;
    }

    public String getParam(int index) {
        return index >= 0 && index < params.length ? params[index] : null;
    }
}

```

```

}
public String getTrailing() {
    return params.length > 0 ? params[params.length - 1] : null;
}

@Override
public String toString() {
    return rawLine;
}
}

```

IRCMessageParser.java:

```

package org.ircclient.network;

import java.util.ArrayList;
import java.util.List;
import java.util.regex.Matcher;
import java.util.regex.Pattern;

public class IRCMessageParser {
    private static final Pattern MESSAGE_PATTERN = Pattern.compile(
        "^(?::([^\ ]+ ))?([A-Z0-9]+)(?: (.*))?$"
    );

    public static IRCMessage parse(String line) {
        if (line == null || line.trim().isEmpty()) {
            return null;
        }

        Matcher matcher = MESSAGE_PATTERN.matcher(line.trim());
        if (!matcher.matches()) {
            return new IRCMessage(null, "UNKNOWN", new String[]{line}, line);
        }

        String prefix = matcher.group(1);
        String command = matcher.group(2);
        String params = matcher.group(3);

        String[] paramArray = parseParams(params);

        return new IRCMessage(prefix, command, paramArray, line);
    }

    private static String[] parseParams(String params) {
        if (params == null || params.isEmpty()) {
            return new String[0];
        }

        List<String> paramList = new ArrayList<>();
        int i = 0;
        StringBuilder current = new StringBuilder();

        while (i < params.length()) {
            char c = params.charAt(i);

            if (c == ' ' && current.length() > 0) {
                paramList.add(current.toString());
                current = new StringBuilder();
            } else if (c == ':' && i > 0 && params.charAt(i - 1) == ' ') {

```

```

        // Trailing параметр - все що залишилось
        current.append(params.substring(i + 1));
        break;
    } else if (c != ' ') {
        current.append(c);
    }

    i++;
}

if (current.length() > 0) {
    paramList.add(current.toString());
}

return paramList.toArray(new String[0]);
}

/**
 * Формує IRC команду для відправки
 */
public static String formatCommand(String command, String... params) {
    StringBuilder sb = new StringBuilder(command);

    if (params != null && params.length > 0) {
        for (int i = 0; i < params.length; i++) {
            sb.append(" ");
            if (i == params.length - 1 && (params[i].contains(" ") || params[i].startsWith(":"))) {
                sb.append(":").append(params[i]);
            } else {
                sb.append(params[i]);
            }
        }
    }

    return sb.toString();
}

/**
 * Витягує нікнейм з prefix (формат: nickname!username@hostname)
 */
public static String extractNickname(String prefix) {
    if (prefix == null) {
        return null;
    }
    int exclamationIndex = prefix.indexOf('!');
    return exclamationIndex > 0 ? prefix.substring(0, exclamationIndex) : prefix;
}
}

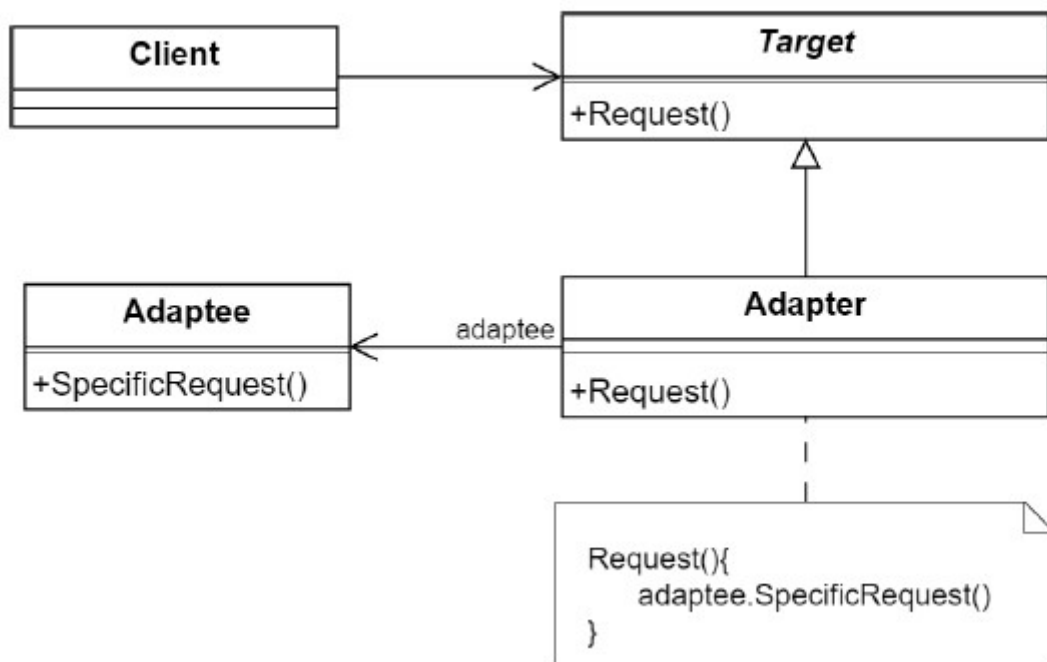
```

Контрольні питання:

1. Яке призначення шаблону «Адаптер»?

Шаблон Adapter (Адаптер) дозволяє підлаштувати інтерфейс одного класу під інтерфейс, який очікує клієнт, забезпечуючи сумісність несумісних класів.

2. Нарисуйте структуру шаблону «Адаптер».

3. Які класи входять в шаблон «Адаптер», та яка між ними взаємодія?

- **Target** — інтерфейс, очікуваний клієнтом
  - **Adapter** — клас, який реалізує **Target** і делегує виклики до **Adaptee**
  - **Adaptee** — клас з несумісним інтерфейсом, що потрібно адаптувати
- Клієнт звертається до **Adapter** через **Target**, а **Adapter** перетворює виклики під **Adaptee**.

4. Яка різниця між реалізацією «Адаптера» на рівні об'єктів та на рівні класів?

- **Адаптер об'єктів:** **Adapter** містить посилання на **Adaptee** і делегує йому виклики (композиція).

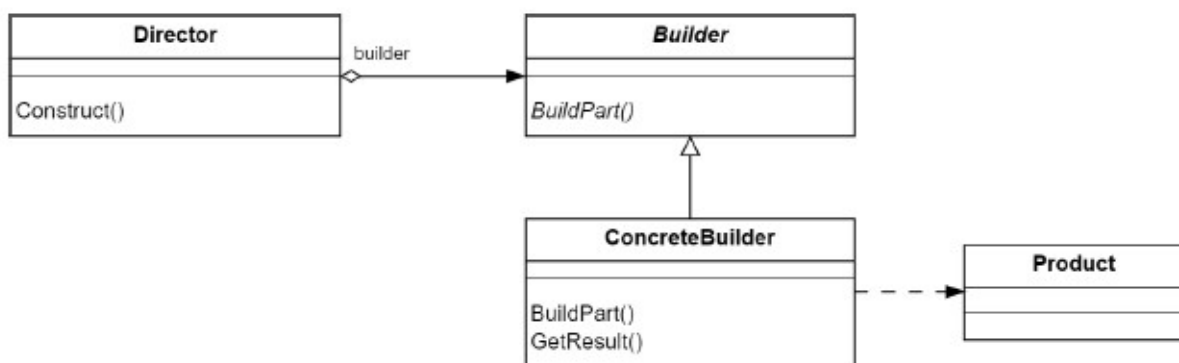
- Адаптер класів: Adapter успадковує Adaptee і реалізує Target (успадкування).

Об'єктний підхід більш гнучкий, а класовий — не дозволяє змінювати Adaptee без модифікації Adapter.

5. Яке призначення шаблону «Будівельник»?

Шаблон Builder (Будівельник) призначений для поступової побудови складного об'єкта, відокремлюючи процес конструювання від представлення.

6. Нарисуйте структуру шаблону «Будівельник».

7. Які класи входять в шаблон «Будівельник», та яка між ними взаємодія?

- Builder — інтерфейс для побудови частин об'єкта
- ConcreteBuilder — конкретна реалізація Builder, яка створює частини об'єкта
- Director — керує побудовою об'єкта через Builder
- Product — складний об'єкт, що створюється
Director викликає методи Builder для побудови частин, ConcreteBuilder збирає Product.

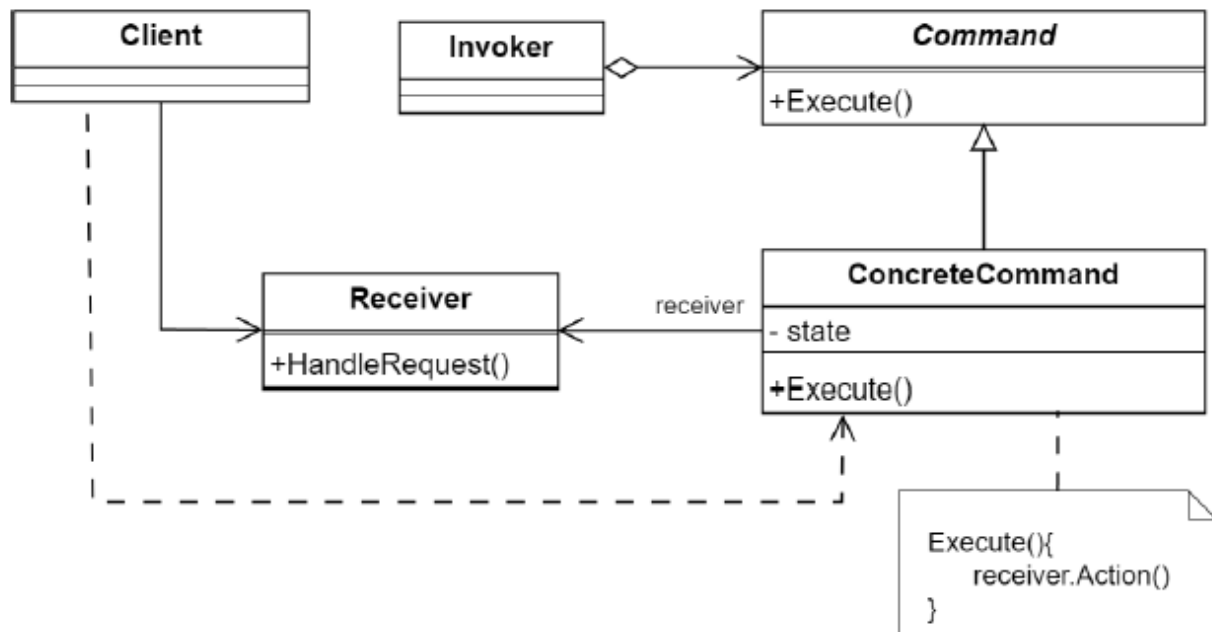
8. У яких випадках варто застосовувати шаблон «Будівельник»?

- Коли об'єкт має багато частин або конфігурацій
- Коли треба розділити процес створення і представлення об'єкта
- Для уникнення надмірних конструкторів із великою кількістю параметрів

9. Яке призначення шаблону «Команда»?

Шаблон Command (Команда) дозволяє інкапсулювати запит у вигляді об'єкта, що дозволяє відкладати виконання, зберігати історію або підтримувати відкат операцій.

10. Нарисуйте структуру шаблону «Команда».

11. Які класи входять в шаблон «Команда», та яка між ними взаємодія?

- **Command** — інтерфейс з методом `execute()`
- **ConcreteCommand** — реалізація **Command**, делегує виконання **Receiver**
- **Receiver** — об'єкт, який виконує дію
- **Invoker** — викликає команду
Invoker зберігає посилання на **Command** і виконує `execute()`, **ConcreteCommand** делегує виконання **Receiver**.

12. Розкажіть як працює шаблон «Команда».

1. Клієнт створює **ConcreteCommand**, прив'язуючи його до **Receiver**
2. **Invoker** отримує команду і викликає `execute()`

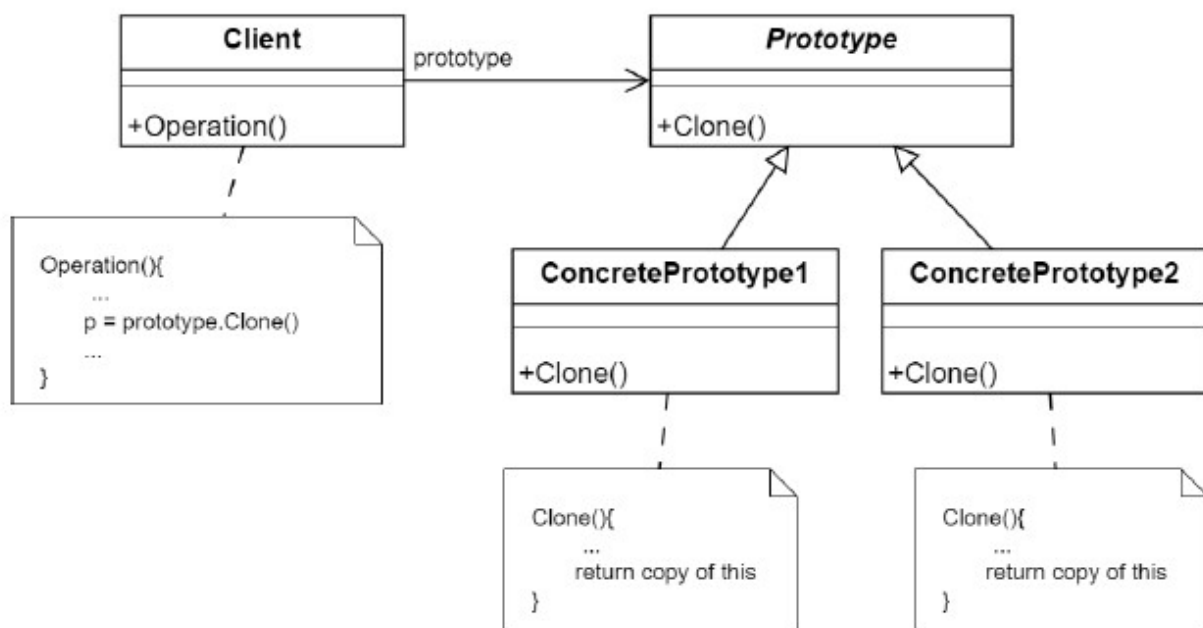
3. ConcreteCommand виконує методи Receiver

Це дозволяє відкладати виконання, чергувати команди, підтримувати Undo/Redo.

13. Яке призначення шаблону «Прототип»?

Шаблон Prototype (Прототип) дозволяє створювати нові об'єкти копіюванням існуючого об'єкта, замість створення з нуля, що спрощує створення складних об'єктів.

14. Нарисуйте структуру шаблону «Прототип».

15. Які класи входять в шаблон «Прототип», та яка між ними взаємодія?

- **Prototype** — інтерфейс з методом `clone()`
  - **ConcretePrototype** — конкретна реалізація, яка створює копію себе
- Клієнт викликає `clone()` на **ConcretePrototype** для отримання нового об'єкта.

16. Які можна привести приклади використання шаблону «Ланцюжок відповідальності»?

- Обробка запитів у графічному інтерфейсі (клацання миші, події клавіатури)
- Логування та обробка повідомлень через кілька рівнів сервісів
- Перевірка доступу або валідація запитів у ланцюжку обробників
- Серія проміжних обчислень, де кожен об'єкт вирішує, обробляти запит чи передати далі

Висновок: Під час виконання лабораторної роботи я вивчила структуру шаблонів «Adapter», «Builder», «Command», «Chain of responsibility», «Prototype» та навчилася застосовувати їх в реалізації програмної системи.